

Η ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

μικρή του τή σημειωτούλα για τους τύπους ὄριος και πανώριος. Μας ἀραδιάζει κάμποσα παραδείγματα όπου βρίσκεται η λέξη ὄριος. "Ας τοῦ θυμίσουμε και τὸν Πάλλη που στὴν πανώρια του τὴν Ἰλιάδα βάζει πολλές φορές τὸ ἐπίθετο ἀρτό. Βέβαια. Μὰ φοβοῦμαι μήπως και τοῦ ξίφυγε τοῦ φίλου δασκάλου πῶς ἐγὼ στοὺς Ἀπόλυτους κανόνες μιλοῦσα γιὰ τὰ πεζά, ἐνῶ τοῦ λόγου του μιλεῖ γιὰ σίχους. Καὶ δὲν πιστέψω νὰ εἶπα πῶς ἡ ὄρια πρέπει ἀναποκαλειστῆ ἀπὸ τὴ γλῶσσα μας, παρὰ μόνο και μόνο πῶς ἀπὸ τὴν κοινὴ και πεζὴ που γράφουμε, μοιάζει και ἀποκαλειστικῆ μοναχὴ τῆς. Τότε τὸ καλῆτερο. Ἀχαιμὸν δὲν εἶναι νὰ ὑπάρχουν λέξεις ποιητικὲς. Δείχνει τὸν πλοῦτο μας και στὰ πεζά και στὴν ποίηση. Ἐλπίζω καμιά μέρα νὰ τὸ συζητήσουμε και τοῦτο μάλιστα καλὸ μας τὸ δάσκαλο. Μιὰ παραχώρηση ὡς τόσο θα τοῦ κάμω και ἀπὸ τόρα, ἐν και τὴν ἐκκαμα θαρρῶ ἀπαρχῆς στὸ ἀρθρο μου γιὰ τοὺς Ἀπόλυτους κανόνες. Ἴσκι εἶπα γιὰ τὸ ὅτι ὅσοι ὄριος δὲν εἶναι μήτε κοινὸς μήτε συνηθισμένος, παίρνει περισσοτέρη δύναμη, ἄμα μπῆ σὲ κανέναν μέρος σημερινῶν, δηλαδὴ σ' ἕνα μέρος ὅπου θέλεις νὰ προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἀρτό μπορεί νὰ γίνῃ και στὴν ποίηση και στὰ πεζά, ἐπειδὴ ἔχουνε και τὰ πεζά τὴν ποίησή τους. Γιὰ τοῦτο μάλιστα νομίζω πῶς δὲ συμφέρει νὰ γενικέψουμε κάτι σπάνιους τύπους. Ἴδιοι ὁ ἀποκαλειστικὸς τοῦ ὄριου βγαίνει κέρδος μας.

Ὁ φίλος σου και φίλος
τοῦ Κρητιοῦ δασκάλου
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΧΑΡΗ

XVI

Τοῦ Ἑπταλιώτη

Χαριτωμένη, ἀθώρητη
Και κάπου ἀκόμη ταπεινὴ
Σ' εὗρίσκω ἐδῶ παντοτεινὴ,
Σὰν λέξιν που εἶν ἀπόρητη,
Σὰν τὴν Ἰδέα τὴ φωτεινὴ
Στοῦ Νοῦ τὸ σκοτεινὸ βυθῶ.

Μὰ θέλῃσα ὁ τραγουδιστὴς
Μόνον ἔτσι νὰ σὲ φαντασθῶ,
Χαριτωμένη: ταιριαστὸ
Ζευγάρι ἀγάπης τῆς πιστῆς
Αὐτὸ πονεμένων που ἔκαναν
Μόνον ἕνα ταῖρι χωριστὸ,

Ποῦ αἰώνια δὲν ἀπέκλιναν
Μαζὶ νὰ ζοῦν—πάντα μαζὶ—
Φιλί κι' Ἀγάπη οἱ δυὸ, που ζῆ
Ἐνας και μιὰ καρδιά σὲ μιὰ
Δουλουδιωμένῃ ἀποθυμῷ.
Σὰν νᾶνε δυὸ πνοὲς κι' οἱ δυὸ
Ψυχὲς στῆς Νάρκης τὸν ἀνθῶ.

Ἐτσι, μόνο ἔτσι ὁ ποιητὴς
Θέλῃσα νὰ σὲ φαντασθῶ.
Και μετὰ σὲνα ὁλόημερα
Και μετὰ σὲνα ὁλονυχτὶς
Ταῖρὶ Σου ἐγὼ νὰναπαυθῶ
Ἄπ' τὰ δεινὰ τῶν ἡμερᾶ!

Σπέντες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Ὅλοι ξέρουν ἀπὸ τὴν ἱστορία πῶς οἱ ἠθικὰς ἀρχὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔδωσαν μιὰ νέα ζωὴ στὸν Ἑλληνισμὸν, ὁ ὅποιος ἔνεκα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγινε κύριος τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους τῶν Ῥωμαίων. Ὅλιγοι ὅμως παρατήρησαν ὅτι τὴν εὐεργετικὴν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν τὴν ἐπέτυχαν οἱ δάσκαλοι μήτε ἡ Ἀττικὴ τὸς γλῶσσα, ἀλλὰ τὴν παρασκευάζει ὁ λαός. Ἐχρησίμευσεν δὲ γιὰ ὄργανον φωτισμοῦ και κατηχήσεως ἡ λαλουμένη, ἡ κοινὴ, ἡ ζωντανὴ τῆς ἐποχῆς ἡ αἰώνια Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὅσοι εὐτυχημένοι ἐκλήθησαν νὰ διεμνηύουν τὰ Θεῖα ῥήματα τὸ ἔκαναν στὴ λαϊκῆ φωνῆ, τὴν ὀμαλὴν και τὴν ἀπέριττη, διότι ἡ ἀλήθεια δὲ στέργει τῆς τεχνουργίας τὰ μεπεδέματα, οὔτε ὑποτάσσεται στὴ σκληριὰ τῆς γραμματικῆς.

Μὲ τὴ γλῶσσα του λοιπὸν ἐδοξάσθη ὁ λαός κ' ἐδοξάσθη ὁ Χριστιανισμὸς «Ὅπως γὰρ ἦν πνεῦμα ὅτι ὁ λαός οὐδέπω ἐδοξάσθη».

Ἀλλὰ και ὅταν ἔνεφώτιστο ὁ Ἑλληνισμὸς ἀρχισε νὰ ζῆ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ, οἱ φιλόσοφοι τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, σὺντροφοὶ και συμβουλάτορες τοῦ παραβάτη Ἀυτοκράτορα, δὲ ἐνοιωσαν και δὲ θέλησαν νὰ πιστέψουν, διε μαζὶ με τοῦ ἀνθρώπου ἀγγέλλεται και τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀναγέννηση ἀπὸ τὰ γεμάτα σολοικισμοῦ, βαρβαρισμοῦ και χυδαρισμοῦ Ἑθαγγέλια. Ἐπολέμησαν λοιπὸν μακροὶ τὸν Χριστιανισμὸν και τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Και δὲν ἔγεινε μὲν τὸ θέλημά τους, διότι ὁ μεγάλῃς τολοικισμὸς, ὅπως ὠνόμαζε ὁ Ἰουλιανὸς τὴ νέα Ἡρησκεία, ἐνίκησε και ὁ Ἑλληνισμὸς ἐτόθηκε, ἀλλ' αὐτοὶ ἐξήκολούθησαν φρενιασμένοι τὸ ἀντιπατριωτικὸ, ἀνθεθικὸ, ἀντιχριστιανικὸ και ἀντιπροδευτικὸ ἔργο τους.

Μὲ ποῖον τρόπο και με ποιά μέθοδο;—Μὲ τὸ νὰ γείνουν Χριστιανοὶ και νὰ δημιουργοῦν αἱρέσεις ἀπάνω σ' αἱρέσεις, ἐν ᾧ συνάμα παραμελοῦσαν τὴ διδασκαλίαν τοῦ Λαοῦ, διότι περιφρονοῦσαν αὐτὸν και τὴ γλῶσσα του. Πράγματι ἡ γιὰ τὴν τάξιν και τὴ σημασίαν τῆς λέξεως ματαιόσχηλη διαλογικὴ και ἡ ἀτελειότητα συζήτησιν ἐχρησίμευσαν νὰ δημιουργοῦν ἀκατάπαυστα ἐπὶ αἰῶνας αἱρέσεις και πράγματα, τὰ ὅποια ξεθύμαιναν σὲ βάρος τοῦ Κράτους, που ὑποχρεωμένον νὰ καταπολεμῆ τοὺς αἱρετικούς, παραμελοῦσε τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν βαρβαρῶν. Ἐπὶ πλέον, ὅπως τὸ εἶπαμε, οἱ ὑπνωτισμένοι με τὸ παρελθὸν δάσκαλοι, κατὰφρονηταὶ τῆς γλώσσας τοῦ Λαοῦ ἀφῆσαν ἀδίδαχο τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον φυσικὰ κατηφόρισε στὴν εἰδωλολατρείαν, στὴ δεισιδαιμονίαν και τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν, σὲ βαθμὸν που τὸ Κράτος ἀπὸ τότε θὰ ἔπαυεν νὰ ὑπάρχῃ ἂν μετὰ τρεῖς αἰῶνας κατηφορικῆς πορείας δὲν ἐπρόβδιναν οἱ πραχτικοὶ ἄνθρωποι ὅτι ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Δασκαλισμοῦ.

Ἡ ἱστορία τὴν ἀντιστολῆτικὴν αὐτὴν ἐξέγερσιν τὴν ὀνομάζει Αἰῶνα τῶν Εἰκονομάχων, ἡ και μεταρρυθμιστικὴ ἐποχὴ. Μέσα ὅμως στὰ ἑκατὸ ἐκεῖνα χρόνια δὲν εἶνε δύσκολο γιὰ τὸν καλὸν παρατηρητῆ νὰ καμάρωσῃ τὸν εὐεργετικὸν ἀντιπερισπασμὸν

(*) Ἡ ἐποχὴ του στὸ 119 σῦλλο τοῦ 1909 μ.ε.

που συντήρησε στὴ ζωὴ τὸ Ἀνατολικὸ Κράτος ὥστε νὰ ἐυπνήσῃ ἐπὶ τέλους, ὅταν ἤρθε ὁ καιρὸς, ἡ Ἰδέα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνότητος.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν πραχτικῶν ἀνθρώπων ἐστάθηκε ὁ σπουδασμένος στὸ σχολεῖο τῆς παύρας και τοῦ τολέμου Ἰσαυροῦ, στρατηγὸς τοῦ Ἀναστασίου, που ἀπόφουγε νὰ ζῆ στὴ βασιλείουσα διότι ἐσυχαινετο, καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγε, τοὺς λογιωτάτους πρῶτα-πρῶτα οἱ ὅποιοι ἐχρησίμευαν ἀπὸς ἐννοχησμὸν τῆς πολιτείας, διδάσκοντες στὴ νεολαίαν τεχνολογίαν, μετρικὴν, και Ἀττικὴν θεματογραφίαν, δευτέρως τοὺς Θεολόγους που «τὴν ἀλήθειαν μυσουργοῦντες και τοὺς οὐρανούς λεκανοσκοποῦντες, τὸν κόσμον τοῖς βαρβάροις λελεῖπασιν» και τελευταίως τοὺς καλογέρους γιὰ τοὺς ὁποίους ἐπαναλάβαινε, «Ἀφες με τοὺς μοναχούς στρατολογῆσαι και τὰ κῦτῶν ἀργῶναι δημοῦσαι κἀγὼ ἐπανακτῆσω Συρίαν τε και Αἴγυπτον».

Ὁ Ἰσαυρὸς στρατηγὸς Λέων ἔγεινε βασιλεὺς.

Μὲ τὸ ἀνέδομα του στὸν θρόνον ἀκούστηκε, γράφει ὁ Ζαμπέλιος στὶς Βυζαντινὲς μελέτες του, ἐλευθέρῃ ἡ λαϊκῆ φωνὴ νὰ λέγῃ: «Ἐν ᾧ οἱ Μωαμεθανοὶ ἀπειλοῦν αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν μας, οἱ μὲν διδάσκαλοι ὠδηγοῦν τὴν πολιτείαν πρὸς ἔσχατον παρελθὸν, οἱ δὲ θεολόγοι μας πρὸς ἔσχατον μέλλον. Ἀλλ' οὔτε σύγχρονοι τοῦ Περικλέους εἰμεθα, οὔτε κἀτοιχοὶ Οὐρανυπόλευς. Ἢλθον ὁ καιρὸς νὰ φροντίσωμεν μόνοι μας διὰ τὸ παρὶν και διὰ τὸ μέλλον, διὰ τοὺς ἐκυτοὺς μας και τὰ τέλμα μας».

Σύμφωνος δηλαδὴ ὁ Λαὸς με τὸν βασιλεὺς του θέλησε και ζήτησε νὰ ζῆσιν πραχμῶν και δὲ μὲ ὄνειρα ἀπὸ τὰ ὅποια εἶχε χροτάσει και με τὰ ὅποια ἔφτασε ἐκεῖ που εἶχε φτάσει.

Διακρίνομε δὲ τὴμερὰ ἀνάμεσα στὶς ἐλόγες τῆς πυρκαϊῆς τῆς Οἰκουμένης Σχολῆς ἕνα λαὸ ἐξαγριωμένον κατὰ τοῦ δασκαλισμοῦ, που ἀρχισε νὰ καταλαβαίνει τὴ δύναμὴν του κι ἀρχισε νὰ βυθίζει πρὸς τὰ ἐμπρός, γαρεμνῶντας τὰ ἐμπόδια και καταργῶντας τὰ μονοπόλια τῆς εὐσεβείας και τῆς παιδείας. Κι ἀκολουθεῖ ἀμέσως μιὰ ἐποχὴ δουλείας και τροκοπῆς. Βρισκόμαστε στὸν αἰῶνα που ἀκούστηκε ἡ λαϊκῆ φωνὴ στὸν Ἄρθρον ἐν ᾧ ἐπικρατεῖ παντοῦ τὸ θαυμάσιον πνεῦμα που δὲν ἐχάνετο στὰ λόγια, ἀλλ' ἔτραγε γὰργαρο και ὀμαλὸ πρὸς τὴν οὐσία. Τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων μεταρρυθμίσεων χειραφετημένο ἀπὸ προλήψεις, δεισιδαιμονίας, μοιραλατρείας.

Ἦπειδὴ ὅμως ἡ ἐποχὴ διέθετε πολὺ ὀλίγα μέση, ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευση δὲν ἐξαπλώθηκε και ἡ μεταρρύθμισθιν ἀπέτυχε—μπορεῖ νὰ πῆ κανένας—διότι βρέθηκε ἀνέτοιμο τὸν αἰῶνα. Μολταῦτα τὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς νίκης τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τοῦ δασκαλοῦ ἐστάθησαν ἱκανὰ νὰ προετοιμάσουν τὴν ἐποποιάν τοῦ Βυζαντίου και τὴν ἀνάστασιν τοῦ φρονήματος ἐνὸς λαοῦ που ἐτραγοῦδῃσε τὰ τραγοῦδια τοῦ Διγενῆ, τοῦ Φιλόπαππου, τοῦ Θεοφύλαχτου, τοῦ Λεάνδρου, τοῦ Πορφύριου, ὅπως γράφει ὁ Παπαρηγόπουλος, τῶν προδρόμων τοῦ Μαλάμο, τοῦ Λάμου, τοῦ Μπουκουβάλα.